

כ' - eht כ' ק"ס

רבינו בחיי

→ (ב"ג) ראה קראתי בשם בצלאל. וכן הזכיר משה לישראל
 "ראו קרא ה' בשם" (להלן לה, ל). והענין כי אי אפשר
 בשבע שימצא בישראל שום אדם שיהיה בקי ושלם בשום
 אומנות בעולם, לפי שישראל היו משועבדים במצרים
 בעבודת פרך ומלומדים בחומר ובלבנים, ולא היה ראוי
 שימצא בהם שום אדם שיהיה בקי בשום מלאכה דקה,
 כי לא ראו אותה ולא למדו אותה ממלמד, ולא אהר בהם
 שאמרו את ידיו בזה, ואלו היה בהם חכם וקבי במלאכה אחת
 היה ראוי שישפחה בהתעסקו במלאכת החומר והלבנים,
 וכאשר יהיה בהם אהר חכם שלם וקבי באומנות אחת דקה
 ויפה, וכל שכן אם היה בקי ושלם בכל האומנות כלם בקסף
 ובזהב ובחלשות ובחרושת אבן ובחרושת עץ וחושב ורוקם
 ואורג ונהג זה פלא גדול, ועוד שיהיה שלם בהקמה ובתבונה
 וברעת, כל זה נמצא בצלאל (וירשו רבותינו ו"ל ברכות
 נה). יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנקראו בו שמות
 וארץ, כתיב הכא (פסוק א) ויאמלא אתו רוח אלהים בהקמה
 ובתבונה וברעת, וכתוב התם (משלי ג יט-כ) "הי בהקמה
 יסד ארץ פונן שמים בתבונה, בדתו תהומות נבקעו", ועל
 פן אמר ראה קראתי בשם, כלומר ראה זה הפלא הגדול
 שאני קורא הדורות מראש (ע"פ ישעיה מא, ד), וקראתי בשם
 בצלאל בן אורי בן חור להבין סוד המשכן וכליו ולהתעסק
 במלאכתו, ויהיה טעם בשם בצלאל לפי פשוטו בשמו של
 בצלאל, אבל רמז זה יש בשם שהוא השם יתעלה כמו
 "ואדער בשם" (להלן לג, יז), ונבא לרמזו כי בצלאל והוא הדין
 לשאר הנביאים כלם שנגאצלו בשם הגדול.
 ולזה רמזו במדרש שאמרו (שמות רבה מ, ב): ה' ראה לו
 הקביה למשה ספרו של אדם הראשון, ואף בצלאל
 מאותה שעה התקנתיו שגאמר ראה קראתי בשם בצלאל.
 בא לרמזו כי בצלאל היה בשם, כלומר מאותה שעה שנגאצלו
 הדורות והנביאים כלם מן החכמה, וכן יורו המלות בשם בצלאל בין בהקביה בין במשה, וזה מבואר כי על פן נקרא בצלאל
 לפי שמתחלה היה נשמתו רשומה וחקוקה בכה אצילות אל, ואחרי כן יצא ונכה וישב בצלו של אל לעשות הארון שהיה
 צל של תורה שבתב, והתפרת עם פרוביו הסוככים בכנפיהם שהיו צל לארון, ומששת ימי בראשית היה מתוקן לו.
 ועוד במדרש ראה קראתי בשם, ומשה אמר "ראוי" (להלן לה, ל), ראה בעליונים ראו בפתחוניהם, ה' ראה הוא דקתיב (משלי ג,
 ד) "ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", כך ירשו בתחומא (פקודי, א).

א וידבר ה' אל-משה
 ב קאמר: ב ראה קראתי בשם בצלאל
 ג ויאמלא אתו רוח אלהים בהקמה
 ד ובתבונה וברעת ובכל-מלאכה:
 ה לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף
 ובהקמה: ה ובחרשת אבן למלאת
 ז ובחרשת עץ לעשות בכל-מלאכה:
 ח ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן-
 אחיסמך למטה דן ובלב כל-חכם לב
 י נתתי חכמה ועשו את כל-אשר צויתך:

הדורות והנביאים כלם מן החכמה, וכן יורו המלות בשם בצלאל בין בהקביה בין במשה, וזה מבואר כי על פן נקרא בצלאל לפי שמתחלה היה נשמתו רשומה וחקוקה בכה אצילות אל, ואחרי כן יצא ונכה וישב בצלו של אל לעשות הארון שהיה צל של תורה שבתב, והתפרת עם פרוביו הסוככים בכנפיהם שהיו צל לארון, ומששת ימי בראשית היה מתוקן לו. ועוד במדרש ראה קראתי בשם, ומשה אמר "ראוי" (להלן לה, ל), ראה בעליונים ראו בפתחוניהם, ה' ראה הוא דקתיב (משלי ג, ד) "ימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", כך ירשו בתחומא (פקודי, א).

ו' ז' ה' כ' ק"ס

שלישי (שני כשהן מחוברין) ל ויאמר משה אל-
 בני ישראל ראו קרא ה' בשם
 בצלאל בן-אורי בן-חור למטה יהודה:
 לא ויאמלא אתו רוח אלהים בהקמה
 בתבונה וברעת ובכל-מלאכה:
 לב ולחשב מחשבת לעשות בזהב
 ובכסף ובחרשת: ג ובחרשת אבן
 למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל-
 מלאכת מחשבת: ד ולהורת נתן בלבן
 הוא ואהליאב בן-אחיסמך למטה דן:

→ ר"ש

(ל) חור. ש בנה על מרים היה (סוטה י"א): (לד)
 ואהליאב. משפט דן, מן הירודין שפצצטיס, מפי
 השפחות, והסוהו המקום לצללל למלאכת המסכן והוא
 מגדוני הפצטיס, לקיים מה שגאמר "ולא יכר טוע לפני לך" (ויקרא כ"ד, יט; תחומא ג):

21 הא דלא פירש ר"ש כי לעיל בפי כי תשא כשאמר
 לו הש"י ראה קראתי בשם בצלאל וכו' את אהליאב בן אחיסמך למטה דן (לא
 ב-ו), נראה שהוצרך משה לומר כן מפני שהיה חושש פן יחשדוהו שבוחר
 מדעתו בכנה של מרים לגדולה זו, לכן אמר ראו שאני עושה זה בשליחותי של
 מקום, וחשיבות גדולה יש לבצלאל ואהליאב בימיו זה, דאע"פ שהיה אהליאב מן
 הירודים שכשבתים זכה למעלה גדולה, וכן בצלאל (לבוש). 22 תחומא כי
 תשא יג.

דעת זקנים מבעלי התוספות

1 (ל) ראו קרא. מהו ראו, לפי שבשאר משה לישראל שבצלאל
 יעשה המשכן, היו ישראל מרננים אחרי משה ואמרם
 שקל הגדולה הוא נוטל לו ולמשפחתו, אמר להם משה דעו
 וראו כי לא מרעתי אני עושה אלא מפי הקב"ה. ואף משה עצמו
 בשעה שאמר לו הקב"ה על מלאכת המשכן "ועשיתי", היה
 סבור לעשות הכל, אמר לו הקב"ה לא באשר עולה ברעתך, אלא צדיק שנהרג על מעשה העגל דהיינו חור יבא פן בנו ונעשנו, לפי
 שהמשכן פורה על אותו מעשה, וזהו שאמר לו הקב"ה (לעיל לא, ב) "ראה קראתי וגו'" (עי' תחומא ג שמות רבה מה, א):
 (לא) בהקמה. דקתיב (משלי ג יט) "הי בהקמה יסד ארץ". בתבונה. דקתיב (שם) "פונן שמים בתבונה". ברעת. דקתיב (שם פסוק
 ב) "ברעתו תהומות נבקעו". וכן בכינוי שלמה, "בן אשה אלמנה הוא ממשו נפמלי וגו' ויאמלא את החכמה ואת התבונה ואת
 הרעת" (מלכים א, יד). וכן בגין דלעתיד, דקתיב (משלי כד, ג-ד) "בהקמה יבנה בית ובתבונה יתבונן, וברעת חדרים ימלאו כל הון יקר
 ונעים וגו'":